

Psykologloven fyller 20 år

PUBLISERT 2. desember 2019

Først i 1974 fikk psykologene offentlig godkjenning og «ble definert ut av kvakksalverloven». Det er derfor en lang utvikling som ligger bak at en nå som er selvfølge bruker psykolog som yrkesbetegnelse, og at psykolog allment forbindes med en profesjonsbakgrunn som gir status, prestisje og praktiske forutsetninger for yrkesutøvelsen. (...)

For Norsk Psykologforening hadde spørsmålet om offentlig godkjenning av psykologer vært en hovedsak gjennom mange år. Mest presserende var spørsmålet for de kliniske psykologene som møtte stengsler i yrkesutøvingen og ved spørsmål om formelt ansvar. Men også for psykologer innen andre arbeidsområder var det av sentral betydning å få de rettigheter og plikter som knyttet seg til offentlig godkjenning. (...)

Psykologene ønsket også generelt å bli bedre hørt i helsetjenesten, blant annet ved en stilling for psykolog i Helsedirektoratet. I 1969 ble dette ønsket etterkommet, for Sosialdepartementet (ved Helsedirektoratet) trengte en psykolog til å arbeide med forslaget til psykologlov. (...). Jeg hadde som formann i Psykologforeningen 1963-1965 og 1968-1969 vært med å fremme kravene om fortgang på lovdarbeidet (...) og var dermed i en situasjon hvor det ble vesentlig å ta konsekvensene. Jeg fikk permisjon for ett år for å arbeide i departementet, men fant det så interessant at jeg fortsatt er tilknyttet departementet. (...)

Sosialdepartementet hadde mottatt utvalgets «Innstillingen om regler for psykologers yrkesutøvelse med videre» i 1964 og høringsuttalelsene i 1966 (...). Dette materialet var fundamentet for arbeidet med en psykologlov. Men utviklingen til en ajourføring, og fra innstillingen til departementets lovfremlegg i 1972 kom det inn viktige endringer. Det er vanskelig å vurdere hvor meget dette skyldtes utviklingen i profesjonen eller den generelle samfunnsutviklingen. Men tidsfaktoren syntes å medvirke til at psykologene fikk en sterkere profesjonslov enn hva de kunne oppnådd på 1960-tallet. Psykologloven kom antagelig på et optimalt tidspunkt. Følgende tema om adgangen til å ta syke i kur og om bruk av psykologiske metoder illustrerer utviklingen fra innstilling til lovfremlegg.

I innstillingen ble hypnose drøftet i et eget avsnitt, idet straffeloven § 364 forbød andre enn leger å bruke hypnose. (...) Sosialdepartementet (...) viste imidlertid til at psykologenes utdanning ga omfattende teoretisk bakgrunn for å forstå mekanismene ved hypnose og å mestre prosessene (...):

«Departementet finner ikke å kunne gå ut fra at en lege uten spesialutdannelse alltid være mer kvalifisert enn en psykolog på dette området, og man finner det derfor riktigere at leger og psykologer likestilles.»

Ordene «og psykologer» ble foreslått tatt inn i straffelovens § 364. Videre foreslå departementet at «psykolog» ble tatt inn i § 5 i «Lov om innskrenkning i adgangen for den som ikke er norsk læge eller tannlege til å ta syke i kur» («kvakksalverloven»):

«Den som ikke er norsk læge, tannlæge eller psykolog, og som ikke har oppholdt seg her i landet i ti år, eller som har utstått frihetsstraff her eller i utlandet, må ikke ta syke i kur.»

Det å bli «definert ut av kvakksalverloven» var selvsagt av langt større betydning enn spørsmålet om hypnose.

«Det å bli «definert ut av kvakksalverloven» var selvsagt av langt større betydning enn spørsmålet om hypnose»

I Ot.prp. nr. 69 [Om lov om godkjenning med videre av psykologer] drøftes at hovedformålet med lover om som hjemler kompetansekontroll, er å sikre minimumskrav for yrkesutøvelsen og en etisk standard. Samfunnet har sett det som særlig viktig å sikre mot misbruk som sikrer berører menneskers liv og helse, og de fleste autorisasjonsordningene har vært knyttet til helsevesenet. Offentlig autorisasjon gir fordeler for dem som godkjennes og vil vanligvis styrke standens faglig og etisk. Men virksomhet som forbeholdes en gruppe, gir en monopolstilling og begrenser yrkesutøving for andre grupper. Yrkesgruppens interesser og allmenne hensyn må derfor veies mot hensynet til andre profesjoners legitime interesser.

Et slikt dilemma var knyttet til bruk av psykologiske metoder. (...) Det berørte særlig pedagoger og leger (...). Departementet (...) fant imidlertid ikke at det medisinske studium ga tilstrekkelig teoretisk eller praktisk grunnlag for å likestille legene med psykologene i forhold til psykologiske metoder, men dette ville ikke være til hinder for at leger kunne skaffe seg den nødvendige faglige bakgrunn. (...) Det var derfor et brudd med tradisjonene når psykologloven som første autorisasjonslov i helsevesenet brøt legenes likestilte rett til andre profesjoners metoder. (...)

Et hovedproblem ved iverksettingen [av psykologloven] var forholdet til dem som hadde universitetsutdanning i pedagogikk og var tilsatt i stillinger med tittel skolepsykolog. Det hadde på 1960-tallet vært tautrekking mellom pedagoger og psykologer tilsatt i PP-tjenesten, til dels løst ved kompromisser og hva som overflatisk ble karakterisert med at «psykologene fikk pedagogenes lønnsfordeler og pedagogene fikk psykologenes tittel som skolepsykolog». Noen av pedagogene i PP-tjenesten hadde lang yrkeserfaring, og det var naturlig å godkjenne dem etter «bestefarsregelen». Men det var viktig å opprettholde kompetansekravene for tittelen psykolog (...). Noen cand.paed. som hadde utdannet seg for PP-tjenesten eller allerede var tilsatt der, fikk tilbud om påbygging av utdanning gjennom spesielle kurs. Men nye kandidater som

ønsket godkjenning som psykolog, ble henvist til å søke opptak i cand.psychol.-studiet (...).

Klager til departementet fra dem som ikke ble godkjent, ble lagt frem for Kongen i statsråd, uten at det endret avgjørelsene. Dette kunne virke hardt overfor enkelte. Men det var viktig å markere kompetansekrav og psykologer som en profesjon med et felles grunnlag gjennom embetsstudiet eller med tilsvarende nivå ved utdanning for eksempel fra andre land. Det er ikke tvil om at psykologene dermed fikk en klarere profil med fordeler for rettigheter og ansvarsforhold.

Fra Turid Vogt Grindes «Psykologloven fyller 20 år – vår profesjonalisering i et tidsperspektiv», april 1993.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 56, nummer 12, 2019, side 924-925